

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΘΝΕΓΕΡΣΙΑ ΤΟΥ 1821

Δημήτρης Κ. Μπάκας

«Κι αν πέσαμε σε πέσιμο πρωτάκουστο
και σε γκρεμό κατρακυλήσαμε
που καμιά φυλή δεν είδε ως τώρα
είναι γιατί με των καιρών το πλήρωμα
όμοια βαθύ εν' ανέβασμα μας έμελλε προς ύψη ουρανοφόρα» (Παλαμάς)

Τα καριοφίλια του 21 κελαηδούν και σήμερα στην Εθνική μας μνήμη. Οι λαμπρές ώρες του γένους σέρνουν ξανά, στα έκθαμβα μάτια μας, έναν απ' τους χορούς των θριάμβων τους.

Διακόσια ένα χρόνια από τότε. Σήμερα που προβάλλουν ωμές τόσες αντιθέσεις ανάμεσα στο τότε και στο τώρα. Τώρα που, κάτοχοι απείρων περισσοτέρων αγαθών, περιφρονώντας στυγνά ηθικές αξίες, ανθεί ο ανεύθυνος ή ρυπαρής λόγος, διαδίδονται εκφυλιστικά φαινόμενα και τραυματίζονται θεσμοί. Τώρα η **Επέτειος της Εθνεγερσίας λαμβάνει ξεχωριστό νόημα. Πρέπει ν' αποτελέσει ερέθισμα για να συγκρίνουμε καταστάσεις και ήθη. Να αναμετρήσουμε **τις δυνάμεις μας**. Να διασώσουμε και διευρύνουμε **ό,τι είναι υγιές**, αποβάλλοντας τα νοσηρά συμπτώματα, αλλά και προσπαθώντας να ξεριζώσουμε τις αιτίες τους. **Η ευθύνη για την Πατρίδα μας είναι μεγάλη και η αντίδραση της υψηλό χρέος μας.****

Ο εορτασμός αυτός πρέπει να είναι **ύμνος, και θρήνος και λογισμός:**

- **Ύμνος** για το θεσπέσιο εθνικό τόλμημα, που συγκλόνησε τον ελλαδικό χώρο και συγκίνησε όλους τους ανθρώπους της Ευρώπης και προπάντων είχε απόληξη την αποκατάσταση της ανεξαρτησίας της Ελλάδας.
- **Θρήνος** ή μάλλον **μνημόσυνο, θρηνητικό, αλλά και δοξαστικό**, για τις ανθρώπινες υπάρξεις, που η θυσία τους υπήρξε το βαρύ τίμημα της Εθνικής Ελευθερίας και
- **Λογισμός** για τις κινητήριες δυνάμεις του υπόδουλου γένους. **Την ελληνική ψυχή.**

Εύλογο το ερώτημα: Πώς κατορθώθηκε η Επανάσταση; Η Επανάσταση δεν υπήρξε απλά ιστορικό γεγονός, δεκτικό ερμηνείας με κοινωνιολογικές εξηγήσεις, αλλά ήταν **υπεύθυνη πολιτική πράξη της ηθικής πρωτοπορίας του Έθνους** και ύστερα ολοκλήρου σχεδόν **του λαού**. Έχει γίνει λόγος συχνά για **παλιγγενεσία του Έθνους**. Το Έθνος, όμως, **δεν είχε παύσει ποτέ να υπάρχει**. Δεν υποτάχθηκε ούτε στους Ρωμαίους, ούτε στους Φράγκους, ούτε καν στους Οθωμανούς. **Επέζησε υπόδουλο και διατήρησε τη γλώσσα του, τα ήθη του και τις δημιουργικές του ικανότητες και την αυτοσυνειδησία του.**

1453! Στου Ρωμανού την πύλη γκρεμίζεται ο Δικέφαλος. Η Βασιλίδα των πόλεων, η Κωνσταντινούπολη, που χίλια χρόνια στάθηκε ο ακοίμητος φρουρός του πολιτισμού όλης της Ευρώπης, ο Πρόμαχος της Ελευθερίας, ο Ακατάβλητος ακρίτας, πέφτει στα χέρια των βαρβάρων. Πυκνό σκοτάδι απλώνεται παντού. «Και ήταν όλα σιωπηλά, γιατί τα σκίαζε η φοβέρα και τα πλάκωνε η σκλαβιά». Η Ελλάδα, η τρισένδοξη, η καθοδηγήτρια της Ανθρωπότητας αλυσωμένη, λησμονημένη, ολάρφανη και απελπισμένη! **«Δυστυχής! Παρηγοριά, μόνη σου έμενε νά λες περασμένα μεγαλεία και διηγώντας τα να κλαις»...** (Σολωμός)

Όλοι την περιγελούν και την εμπαιίζουν. Της τάζουν βοήθεια αλλά τη γελούν πικρά. Μένει όμως η **ψυχή του γένους ολοζώντανη!** Ζωογόνησε και γιγάντωσε τα ζώπυρα και έτσι έγινε το «άφραστο θαύμα». Δεν παραδίδεται στον κατακτητή. Μένει ζωντανή και ελεύθερη. Κάτω απ' τα μοιρολόγια και τα κλάματα ηγιάζει η ανείπωτη και ζωογόνος επωδός: **«Σώπασε κυρά Δέσποινα και σεις μάνες μην κλαίτε πάλε με χρόνια, με καιρούς, πάλε δικά μας θάνατι».**

Και έφτασαν τα προφητευμένα χρόνια! Οι προαγγελμένοι καιροί ήρθαν! Το πονεμένο ερωτηματικό του Ρήγα Φεραίου: **«Ως πότε παλληκάρια»** πήρε την καταφατική απάντηση στο μοναστήρι της Αγίας Λαύρας: **«Ποτέ πια σκλάβοι».** Η ψυχή του γένους όρθωσε κορμιά. Όπλισε χέρια. Γέμισε ψυχές.

Βογγητά, μοιρολόγια, προσευχές και τραγούδια, οι χρησιμοί και τα παραμύθια τόσων αιώνων συναντήθηκαν σε μια και μόνο μυριόστομη ανακραυγή: **«Ελευθερία ή θάνατος»**

Στις 14 Σεπτεμβρίου 1814 ο Σκουφάς, ο Τσακάλωφ και ο Ξάνθος, υποκινούμενοι από φρόνημα πατριωτικό υψηλού βαθμού, έδωσαν την εκκίνηση προς την πολυφρόντιδη και μυστικότητα προετοιμασία για το Μέγα Εθνικό Μυστήριο, την **Επανάσταση του Ελληνικού Έθνους**. Η αξιοθαύμαστη «Φιλική Εταιρεία» ιδρύθηκε στην Οδησό με πρότυπο τις μυστικές Εταιρείες της εποχής εκείνης στην Ευρώπη. Διαποτισμένη από ιερό πατριωτισμό και προσαρμοσμένη στην ελληνική, τότε, πραγματικότητα, ώστε να **μη περιέχει πολιτικούς στόχους διασπαστικούς της μεταξύ των Ελλήνων σύμπνοιας**.

Από τα μέσα του δέκατου όγδοου αιώνα, άρχισε να συντελείται ραγδαία πρόοδος στην οικονομία των Ελλήνων, με τη δραστήρια εργασία ικανών τολμηρών **εμπόρων και ναυτικών**, η οποία συνοδεύτηκε από την ανάπτυξη της **παιδείας**, με την αύξηση των μορφωμένων Ελλήνων, με την ίδρυση νέων Σχολείων, με την έξοχη δράση των Διδασκάλων του Γένους. Αυτά όλα ενίσχυσαν την αυτοπεποίθηση του Έθνους για το μέλλον του. **Ο Κοραΐς** έγραφε το Δεκέμβρη του 1814: «Υπάρχουν σημεία αναντίρρητα, ότι εξύπνησε τέλος πάντων η ταλαιπώρος Ελλάς και η εξύπνησις αυτή προετοιμάζει και την μέλλουσαν Ελευθερίαν».

Ο Καποδίστριας το 1818 χαρακτήρισε την πρόοδο της ναυτιλίας και του εμπορίου και την άνθιση της παιδείας ως «κινητήριες δυνάμεις» για την αναγέννηση της Ελλάδας. Ήδη εξ άλλου, το 1806 στην περίφημη «Ελληνική Νομαρχία», την αφιερωμένη στον Ρήγα Φεραίο «Πρόδρομο μιας ταχείας ελευθερώσεως της κοινής Πατρίδος μας Ελλάδος», διακηρύχεται: «... είναι αδύνατον αι ελληνικά ψυχαί να κοιμηθούν πλέον εις την ληθαργίαν της τυραννίας». **Υπήρχε, λοιπόν, ωρίμανση των λεγομένων αντικειμενικών συνθηκών για την Επανάσταση, και ακόμη κάποια ιδεολογική προετοιμασία προς αυτήν, με αυτοχθονικές βαθιές ρίζες αλλά και με αναζωπυρωτικές ενέργειες της δυτικο-ευρωπαϊκής φιλελεύθερης ιδεολογίας στο επαναστατικό φρόνημα, κάποιων λογίων.**

Και η **παράτολμη επιχείρηση** χρειάσθηκε και την υπεύθυνη πρωτοβουλία **τολμηρών ανδρών**. Ο φλογερός πατριωτισμός παραμέρισε τελικά τους διαλογισμούς των νηφάλιων πολιτικών. Η Επανάσταση αποφασίζεται από **ηθικό πάθος** με υπερεκτίμηση των δυνατοτήτων και με υποτίμηση των κινδύνων. Και οι **πεντακόσιες χιλιάδες** ψυχές, τόσες είχαν απομείνει στα 368 χρόνια της σκλαβιάς. Αυτοί που μέχρι χθες ήσαν άβουλοι ραγιάδες **ξεσηκώθηκαν**. **Άστραψαν σπαθιά**. **Κελάδησαν καριοφίλια**. Και οι Λευτεριά «απ' τα κόκαλα βγαλμένη των Ελλήνων τα ιερά» ξαναστήθηκε ματωμένη στην πανάρχαια κοιτίδα της. Και **το θαύμα έγινε**. Μια λάβα ενθουσιασμού ακράτητου πλημμύρισε τη σκλαβωμένη γη. Λάμψη θεϊκή σκορπίζει το φόβο της σκλαβιάς και της καταφρόνησης. Και η Λευτεριά φτερουγίζει παντού:

**«Λάμψιν έχει όλη φλογώδη Χείλος μέτωπο οφθαλμός
Φως το χέρι φως το πόδι Και όλα γύρω σου είναι φως»**

Παιάνες παντού και θούρια ακούγονται. Ξεσηκωμός απ' άκρη σ' άκρη. Και ο εικοσάχρονος Εθνικός ποιητής πολεμώντας με τη θεϊκή του πέννα ψέλνει: **«Ακούω κούφια τα ντουφέκια ακούω σμίξιμο σπαθιών ακούω ξύλα, ακούω πελέκια ακούω τρίζιμο δοντιών»** **Ανάσταση πέρα ως πέρα**. Μεθύσι αθάνατο, πραγματικό. Άνοιξη! **Ώρα θεού, ώρα Ελλάδας**:

«Μάγεμα η φύση και όνειρο στην ομορφιά και χάρη η μαύρη πέτρα ολόχρυση και το ξερό χορτάρι με χίλιες βρύσες χύνεται, με χίλιες γλώσσες κραίνει όποιος πεθαίνει σήμερα χίλιες φορές πεθαίνει».

Ξεπροβάλλουν ο **αρματολός και ο γραμματικός**. Ο καπετάνιος και ο δάσκαλος. Άνδρες του σπαθιού και άνθρωποι του λόγου. Ονόματα εδώ και εκεί, φημισμένα παραδειγματικά. Οι ανδρειωμένοι των παραμυθιών περισσότερο, παρά οι ξεχωρισμένοι των ιστορικών χρονικών.

Ατακτοι θρυλικοί. Δύσκολα πειθαρχούντες. Ισοπεδωτικοί, **προσωπολάτρες**. **Δύσκολα μπορείς να καταλάβεις αν έρχονται να χτυπήσουν τον αλλόφυλο ή να χτυπηθούν μεταξύ τους**.

Και μέσα στο σάλαγο και την «πολέμια χλαολή απαστράπτοντα σημεία οι αποτεφρωμένοι όγκοι», οι τόποι. **Ο Μωριάς, η Ρούμελη, τα Νησιά της Ελλάδας ευλογημένα!! Η Κρήτη, η Μακεδονία, η Θεσσαλία, η Ήπειρος, η Θράκη, η μαρτυρική Κύπρος**.

Ο Κολοκοτρώνης, ιπποκένταυρος, βροντοφωνώντας το σύνθημα «φωτιά και τσεκούρι» κατά κεφαλής των φυγάδων και προσκυνημένων. **Ο Διάκος** με το τραγούδι του, του Μαγιαπριλου στο μαρτύριό του. Στο **Μεσολόγγι** «έφαγαν μπαρούτι για ψωμί, αλλά δεν δίνουν τα κλειδιά, δεν δίνουν την τιμή... **Ψαρά**... «στην ολόμαυρη ράχη, περπατά η Δόξα μονάχη. Και οι **γυναίκες** μια ώρα αρχύτερα, αληθινότερα

χειραφετημένες στην κολυμβήθρα του πατριωτισμού. Ο Κουντουριώτης προσφέροντας στο Έθνος το έχειν του. Ένα απερίγραπτο φίλημα που το ανταλλάσσουν δύο ως τότε άσπονδοι πολέμιοι. Ζαΐμης και Καραϊσκάκης, ο μέγας στρατηλάτης γιος της καλόγριας. Οι τακτικοί του Φαβιέρου, που τροφοδοτούν με μπαρούτι την Ακρόπολη. Η αζεπέραστη μάνδρα της Γραβιάς με το βράχο της ανδρείας Ανδρούτσο «τους ορμώντας προσβάλλει εχθρούς και εξαπλώνει τριγύρω νεκρούς, νεκρούς ίππους και άνδρες».

Στη ρίζα της αιματοστάλαχτης πυραμίδας οι Φίλικοί, η πρόσκληση του Αλέξανδρου Υψηλάντη, ο Λάμπρος Κατσώνης, η θυσία του Ρήγα, το μαρτύριο του Πατριάρχη. Η καθιέρωση στην Αγία Λαύρα με το Γερμανό. Στην κορυφή ο Καποδίστριας, ο μεγαλομάρτυρας της Εθνικής αποκαταστάσεως.

Όλοι μαζί! «Όταν αρχίσαμε να κάμομε την Επανάσταση, λέει ο Γέρος του Μωριά, Στρατάρχης Κολοκοτρώνης, δεν συλλογισθήκαμε, ούτε πόσοι είμεθα, ούτε πως δεν έχουμε άρματα... αλλά, ως μία βροχή, έπεσε εις όλους μας η επιθυμία της ελευθερίας μας... όλοι συμφωνήσαμε σ' αυτό το σκοπό και εκάναμε την Επανάσταση».

Ολίγα ονόματα που θα μιλήσουν για όλα τ' άλλα. Κανάρης, Σαχτούρης, Μιαούλης, Καψάλης, Μπότσαρης, Παπαφλέσσας, Τζαβέλας, Νικηταράς, Μαυρομιχάλης. Και που τελειώνει η ποίηση και που αρχίζει η ιστορία!!! Και προελαύνουν εμπρός, ο σταυρός του Παπά, το δαυλί του μπουρλοτιέρη, η φουστανέλα, το καριοφίλι.

Η ΛΕΥΤΕΡΙΑ δεν ξεχωρίζει τα πρόσωπα των τυράννων. Απλά τα πολεμά μέχρι εσχάτων. Η Ελληνική ψυχή, η Ελληνική στάση ζωής, το Αθάνατο Κρασί του ποιητή Κωστή Παλαμά ήταν εκείνη που το 21 μετάδωσε την ελπίδα σε ηφαιστειακή έκρηξη και δόνησε τον κόσμο.

Σήμερα ας αποσυρθούμε στο ηθικό κορφοβούνι, που ενώνει μεσούρανα το 21, ας κοινωνήσουμε στην ψηλή του πηγή τα νάματα του ιδεαλισμού του και από το περήφανο εκείνο караούλι ας δούμε να προβάλλεται στο άπειρο πανοραμικά η ιστορική μας μεγαλογραφία. Ποια σταθερή συνέχεια!!! Ποια ευθύγραμμη πορεία!! Αδιάκοπη δημιουργική βίωση! Ακαταπόνητη σκυταλοδρομία ιδεολογικών φορέων.. Η σκυτάλη, όμως, πάντοτε η ίδια. Σκυτάλη πνευματική που συνδέει σ' όλη της την μακραίωνα αγωνιστική μεταφορά την ιερότερη παράδοση με την παρθενικότερη πρόοδο.

Πόσο αρμονικά ζυγίζονται μπροστά μας, στην πανανθρώπινη μνήμη!! Ο Κόδρος, ο Λεωνίδας, ο Μεγαλέξανδρος, οι ήρωες του 21, οι Τιτάνες του 1940 μέχρι και τον Αυξεντίου και ακόμη πιο πέρα!! Και στην άλλη σειρά επιβλητικά παραστέκεται η σεβάσμια χορεία: ο Γρηγόριος ο Ε', ο Σαλώνων Ησαΐας, ο Κύπρου Κυπριανός, ο Χρυσόστομος Σμύρνης και τόσοι άλλοι ιεράρχες - Εθνομάρτυρες.

Θα ιδούμε, τέλος, πόσο αδιάθλαστα ευθυγραμμίζονται στον περιστύλιο του Εθνικού Πανθέου: ο Όμηρος, ο Αισχύλος, ο Σωκράτης, ο Πλάτων, ο Πυθαγόρας, ο Αριστοτέλης, ο Πλήθων Γεμιστός, ο Μ. Βασίλειος, ο Χρυσόστομος, ο Γρηγόριος Ναζιανζηνός, ο Αδαμάντιος Κοραής, ο Σολωμός, ο Παλαμάς, ο Σεφέρης, Ελύτης κ.ά. άλλοι τελετουργοί του ελληνοχριστιανικού πνεύματος.

Το θέαμα είναι απέραντο. Το πανόραμα είναι ατέλειωτο. Θαμπώνει τα μάτια. Ζαλίζει τη σκέψη. Η Ελλάδα η μία, η ενιαία, η αδιαίρετη, η αδιάσπαστη απαλλαγμένη από τα φυλετικά της ελαττώματα της φιλοπρωτίας και της διχοστασίας, φορτισμένη από τις εθνικές αρετές, της φιλοπατρίας, της φιλομάθειας, της ανδραγαθίας, λάμπει σαν διαμάντι.

Στον πανηγυρικό της πιο ένδοξης αυτής μέρας δεν ταιριάζουν έλεγχοι και μεμψιμοιρίες, κωπηριασμοί και δεοντολογίες. Ταιριάζει μόνο χαρμόσυνη μνήμη του αίνου απέραντος. Την μνήμη ανακαλούμε και την αίνο αναπέμπουμε.

Ας φρονηματισθούμε σήμερα, απ' το μεγαλύτερο ιστορικό γεγονός του Ελληνισμού. Ας αντλήσουμε απ' τη πηγή αυτή την αέναο ευκρασία, ευρωστία και την εύπνοια.

Ας μη λησμονούμε ότι το θαύμα της Παλιγγενεσίας οφείλεται στην αθάνατη ελληνική ψυχή. Ας μεθάμε και εμείς, κάθε φορά που η Πατρίδα προστάζει, με τ' «αθάνατο κρασί το εικοσιένα».

*Δημήτρης Κ. Μπάκας
21 Μαρτίου 2022*